

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

КОПОЧИНСЬКА ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378:615.825:796.035:005.336.5(043.5)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
СУЩЕНКО Людмила Петрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри фізичної реабілітації.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, доцент
БАЗИЛЬЧУК Олег Вікторович,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри фізичної терапії, ерготерапії;

доктор педагогічних наук, професор
БЄЛІКОВА Наталія Олександрівна,
Волинський національний
університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри теорії фізичного
виховання та рекреації;

доктор педагогічних наук, професор
ЛЯННОЙ Юрій Олегович,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка,
ректор.

Захист відбудеться «7» травня 2021 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9) та на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розісланий «7» квітня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. Ю. Ляшенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток вітчизняної вищої освіти характеризується появою нових освітніх напрямів і спеціальностей. Однією з таких у галузі охорони здоров'я є спеціальність 227 “Фізична терапія, ерготерапія”. Реформи в галузі охорони здоров'я, які відбуваються в Україні, висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у закладах вищої освіти, тому об'єктивно зростає значимість розвитку професіоналізму цих фахівців і підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Зважаючи на гостру потребу української держави у фахівцях з фізичної терапії, ерготерапії, можливість здобуття вищої освіти за цією спеціальністю має перспективи для подальшого розвитку.

Дослідження базується на чинних державних нормативно-правових документах: Законі України “Про вищу освіту” (2014), Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти”, наказах Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, “Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень”, галузь знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальність 227 “Фізична терапія, ерготерапія” (19.12.2018 р. № 1419).

Значний внесок у розвиток вищої освіти, теорії та методики професійної освіти зробили вітчизняні учені В. Андрущенко, О. Биковська, В. Бобрицька, О. Васюк, Н. Дем'яненко, М. Корець, В. Кремень, О. Матвієнко, В. Петрук, Н. Рідей, Н. Титова, С. Сисоєва та ін.

Питання, пов'язані з професійною підготовкою майбутніх фахівців для сфери фізичної культури і спорту, ґрунтовно вивчали вітчизняні науковці О. Ажиппо, М. Василенко, М. Данилевич, Л. Денисова, П. Джуринський, Л. Іванова, Є. Захаріна, Р. Карпюк, Р. Клопов, А. Конох, С. Мединський, Є. Павлюк, А. Сват'єв, Н. Степанченко, О. Тимошенко та ін.

Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти досліджували вітчизняні учені О. Базильчук, Н. Белікова, Т. Бугеря, А. Герцик, С. Гук, В. Клапчук, В. Кукса, О. Луковська, Ю. Лянной, О. Погонцева, В. Савченко, Л. Сущенко, А. Фастівець та ін.

Різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у вищій школі розглядали зарубіжні дослідники: М. Becker, Н. Korpi, A. Piirainen, L. Peltokallio, K. Harman, S. Lee, C. Denniston, V. Edouard, C. Palermo, K. Pope, K. Sutton, S. Waller, B. Ward, C. Rees, C. Paskaleva.

На думку П. Гнатенка, Є. Єрмолаєвої, Т. Звоновської В. Ільїна, Ю. Поваренкова, І. Хом'юк, Л. Шнейдер та ін., професійна ідентичність є одним з критеріїв професійного розвитку особистості.

Чималий внесок у вивчення проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців зробили психологи, які розглядали теорію потреб (А. Маслоу), психологію професіоналізму (А. Маркова), психологію професійного самовизначення (Є. Клімов), створення і реалізації вибору професії та трудової діяльності для особистості (А. Фонарєв), професійне самовизначення у віковому

аспекті (І. Кон, О. Цокур), схеми професійного самовизначення у процесі професійної діяльності (Н. Пряжніков, Є. Пряжніков).

Аналіз наукової літератури показав відсутність науково обґрунтованих теоретичних і методичних засад формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Необхідність дослідження зумовлена суперечностями, які виникають:

– *на державному рівні*: між потребою суспільства у конкурентоспроможних фахівцях з фізичної терапії, ерготерапії, здатних до ефективної реабілітаційної діяльності та відсутністю теоретичних і методичних засад формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;

– *на теоретико-методологічному рівні*: між необхідністю системного осмислення формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в умовах сучасної парадигми вищої освіти в Україні та недостатньою його теоретичною розробленістю в педагогічній науці;

– *на науково-педагогічному рівні*: між наявністю позитивного зарубіжного досвіду формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та недосконалим його застосуванням у вітчизняних закладах вищої освіти;

– *на технологічному рівні*: між нормативними вимогами до рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та реальним рівнем її сформованості;

– *на особистісному рівні*: між запитом здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на формування їх професійної ідентичності та відсутністю педагогічних умов формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Суспільна потреба у формуванні професійної ідентичності випускників спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія”, недостатній рівень теоретичної та практичної розробленості, доцільність вирішення виявлених суперечностей обумовили вибір теми дисертаційної роботи **“Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи сфери освіти на тему “Психолого-педагогічні основи формування національно-культурної ідентичності дітей та студентської молоді України в умовах військово-політичних, соціально-економічних і інформаційних викликів ХХІ століття” (ДР № 0120U001013) та відповідно до теми “Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в умовах сучасної парадигми вищої освіти” науково-дослідної роботи кафедри фізичної реабілітації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30 грудня 2015 року).

Мета дослідження полягає в розробленні та впровадженні з експериментальною перевіркою системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Для досягнення мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості наукової проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у педагогічній теорії та освітньому процесі вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти.

2. З'ясувати сутність і теоретично обґрунтувати структурні компоненти професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти.

3. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за розробленою метрикою діагностування.

4. Розробити концепцію формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

5. Виявити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

6. Розробити і експериментально перевірити ефективність системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти за достовірним доведенням релевантності результатів дослідження.

7. Підготувати і впровадити в освітній процес навчально-методичний супровід для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Концепція дослідження містить методологічний, теоретичний та практичний концепти.

Методологічний концепт дослідження відображає взаємопов'язані акмеологічний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний, аксіологічний, синергетичний та праксеологічний методологічні підходи.

Застосування акмеологічного підходу вказує на те, що суб'єкт освітнього процесу, яким є майбутній фахівець з фізичної терапії, ерготерапії, об'єктивує свої потреби, мотиви, цінності, ставлення до самого себе й оточуючих, завдяки чому максимально реалізовує власну Я-концепцію та досягає професійної досконалості.

Використання гносеологічного підходу передбачає застосування в дослідженні основних методів наукового пізнання – ґрунтового аналізу сутності досліджуваних процесів і понятійно-термінологічного апарату; визначення особливостей і напрямів підвищення ефективності професійної підготовки студентів; встановлення взаємозв'язку між науковим пізнанням студентів та їх аксіо-акмеологічними складовими; створення колективу односторонців, спрямованого на досягнення

прогресивних позитивних змін у кожного студента як майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії.

Реалізація особистісного підходу набуває особистісної значущості для кожного студента. Залежно від асоціацій, які виникають у майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії щодо професійної реабілітаційної діяльності, студенти осмислюють та усвідомлюють її зразкову модель, з якою ідентифікують власне бачення себе у професії.

Діяльнісний підхід проявляється через усвідомлення студентами власного рівня професійної ідентичності, що спонукає їх до активізації навчально-пізнавальної діяльності і вдосконалення практичних дій, комплексне поєднання яких створює структуру діяльності у сферах фізичної терапії та ерготерапії.

Втілення аксіологічного підходу полягає у розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, їх професійної компетентності, усвідомленого саморозвитку, взаємозв'язку аксіологічних ідей та реабілітаційної діяльності.

Синергетичний підхід дає змогу реалізувати можливості міждисциплінарного напряму наукового пошуку, зумовлюючи розроблення проблем ідентичності не тільки в еволюційному, а й ширшому контексті: від соціокультурних установок до теоретико-пізнавальних уподобань і пошуку сенсу. Основні концептуальні положення синергетичного підходу до формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти реалізуються у розробленні цілісної інноваційної педагогічної системи, яка поєднує не лише зміст навчальних дисциплін та методичне забезпечення освітнього процесу, а й творчий підхід науково-педагогічних працівників до організації навчання та використання інноваційних освітніх технологій.

Включення праксеологічного підходу сприяє поглибленому аналізу процесуального аспекту реабілітаційної діяльності, що дає змогу вдосконалювати практичні вміння студентів, визначати умови й засоби підвищення результативності їх навчально-виховної діяльності, зіставляти результати підготовки студентів зі змодельованим зразком, вести моніторинг якості навчання, коригувати дії для підвищення показників навченості, запроваджувати нові або не використовувати неефективні методи й технології, обґрунтовано приймати рішення про інноваційні зміни у власній освіті, розробляти індивідуальні освітні траєкторії.

Теоретичний концепт дослідження відображає понятійно-категоріальний апарат формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; філософське розуміння феноменів “формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти” та “професійна ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти”; структурні компоненти професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти; авторську концепцію формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; модель системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Практичний концепт дослідження містить практичну складову реалізації системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, а також оцінку ефективності застосування системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Провідною ідеєю концепції дослідження є положення про те, що формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти спрямовується на: врахування інтересів, потреб, переконань та установок здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти щодо майбутньої професійної діяльності у сфері фізичної терапії; визначення ціннісних орієнтацій студентів, створення позитивного образу професійної діяльності та ціннісного ставлення до професійного зростання у сфері фізичної терапії; розвиток ставлення особистості майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії до себе як професіонала; впровадження інноваційних освітніх технологій в освітній процес для визначення студентами нових вершин у пізнанні реабілітаційної діяльності та шляхів її вдосконалення.

Загальна гіпотеза дослідження: освітній процес буде ефективним у разі наукового обґрунтування теоретичних і методичних засад формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, розроблення моделі системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; реалізації педагогічних умов формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, створення дидактичного супроводу для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Загальну гіпотезу конкретизовано у *часткових гіпотезах*, відповідно до яких формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти можна ефективно реалізувати за таких умов:

- врахування позитивних здобутків вітчизняного та закордонного досвіду формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;
- забезпечення реалізації сукупності акмеологічного, гносеологічного, особистісного, діяльнісного, аксіологічного, синергетичного та праксеологічного підходів і принципів (професійної спрямованості, систематичності, неперервності та наступності, єдності індивідуалізації та диференціації);
- застосування в освітньому процесі основних положень концепції формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення завдань дослідження було застосовано такі методи:

- *теоретичні:* компаративний аналіз педагогічної, психологічної, філософської літератури, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених з фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії, ретроспективний аналіз, синтез, порівняння та контент-аналіз під час вивчення нормативних документів у сферах вищої освіти та фізичної терапії, ерготерапії, освітніх програм, навчальних планів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, вивчення

та узагальнення власного досвіду науково-педагогічної діяльності – для аналізу стану розробленості наукової проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у педагогічній теорії та освітньому процесі вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти; абстрагування – для визначення сутності і структури професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти; класифікація – для визначення критеріїв, показників і характеристики рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за розробленою метрикою діагностування; проектування та інтерпретація – для розроблення авторської концепції формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; конкретизація і деталізація – для виявлення і теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; системний аналіз, моделювання та узагальнення – для розроблення системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;

– *емпіричні*: спостереження, анкетування в ході дослідженні сучасного стану формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; педагогічний експеримент – для експериментальної перевірки ефективності розробленої системи професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;

– *статистичні*: критерій узгодженості Пірсона χ^2 , факторний аналіз даних для кількісного та якісного оцінювання результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

– *вперше* науково обґрунтовано теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;

– *розроблено та експериментально перевірено* систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, складовими якої є: авторська концепція формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; модель системи, яка містить цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний та критеріально-діагностичний блоки; педагогічні умови (інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів Освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я” відповідно до особливостей реабілітаційної діяльності у сфері фізичної терапії; інтеграція в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проектно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик;

– *запропоновано* авторське визначення понять “формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти» та “професійна ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти”;

– *уточнено* структурні компоненти (мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, особистісний, поведінковий) професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти; критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний та емоційно-емпатійний), показники і рівні (базовий, поглиблений, вищий) сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в Норвегії, Австрії та Великій Британії;

– *вдосконалено* зміст, форми, методи та засоби формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; робочі програми освітніх компонентів “Вступ до спеціальності”, “Теорія і практика фізичної терапії”, “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)” освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я”;

– *набули подальшого розвитку* наукові положення щодо педагогічного діагностування рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в освітній процес закладів вищої освіти впроваджено систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та навчально-методичний супровід, а саме: *монографію* “Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: теорія та методика”; *навчальні посібники* “Основи кінезіотейпування” (у співавторстві з О. Глиняною), “Професійна етика та деонтологія в реабілітації” (у співавторстві з С. Латенко), “Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів” (у співавторстві з О. Глиняною та І. Худецьким), “Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях” (у співавторстві з О. Глиняною, Н. Пеценко); *тестові завдання* з освітніх компонентів “Теорія і практика фізичної терапії” та “Вступ до спеціальності”; *робочі програми освітніх компонентів*: “Вступ до спеціальності”, “Теорія і практика фізичної терапії”, “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)”; *авторські програми* з тренінгових модулів для неформальної освіти: “Кінезіотейпування”, “Класичний масаж”, “Реабілітаційний масаж”, “Іспанський масаж обличчя”, “Йога-терапія як засіб реабілітації при порушеннях опорно-рухового апарату людини”, “Медовий масаж”, “Прикладна анатомія та фізіологія в роботі реабілітолога”, “Вісцеральна терапія”.

Розроблені навчально-методичні матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії під час складання освітньо-професійних програм і навчальних планів, написання навчальних

посібників для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також у системі підвищення кваліфікації фізичних терапевтів й ерготерапевтів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Класичного приватного університету (довідка від 18 січня 2021 року № 4), Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая (довідка від 12 січня 2021 року № 02/10), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 28 січня 2021 року № 0710/962), Національного технічного університету України “КПІ імені І. Сікорського” (довідка від 3 лютого 2021 року № 1) та Полтавського інституту бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая (довідка від 27 січня 2021 року № 2).

Особистий внесок здобувача. Усі наведені в дисертації наукові результати одержані самостійно. У спільних публікаціях авторка опрацювала науковий тезаурус формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти [27, 30, 50, 54], розглянула методологічні підходи до проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти [11, 17, 20, 25, 33, 34, 37, 52], охарактеризувала інновації у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії [2, 3, 13, 35, 40, 41], визначила компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії [10, 39, 53], охарактеризувала специфіку професійної підготовки фахівців в закладах вищої освіти Норвегії, Австрії, Великій Британії [12, 14, 15, 48, 51], обґрунтувала процес формування компонентів майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії [23, 26, 28, 29, 44], розглянула теоретико-методологічні аспекти формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії [16, 18, 22, 24, 31, 32, 38, 43, 49], охарактеризувала моделі розвитку професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії [45, 46, 47].

У дисертації ідеї співавторів не використовувалися.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на таких науково-практичних конференціях і *міжнародних* - “Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку” (Київ, 2017), “Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров’я” (Київ, 2017), “Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики та освіти” (Київ, 2017), “Інтернаціоналізація вищої освіти України: концептуальні засади, здобутки, проблеми, перспективи розвитку” (Київ, 2017), “Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи” (Баку-Ужгород-Дрогобич, 2017), “Інтернаціоналізація вищої освіти України: концептуальні засади, здобутки, проблеми, перспективи розвитку” (Київ, 2018). “Advances of science: Proceedings of articles the international scientific conference” (Karlovy Vary, Czech Republic: Skleněný Můstek – Kyiv, Ukraine, 2019), “Perspectives of science and education” (New York, USA, 2019), “Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров’я студентської молоді” (Бердянськ, 2019), “Science and society» (Hamilton, Canada, 2019), “Proceedings of the XX International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society” (Warsaw, Poland, 2019), “Фізична культура і спорт: досвід та перспективи” (Чернівці,

2019), “International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe” (Riga, Latvia, 2019), Science progress in European countries: new concepts and modern solutions” (Stuttgart, Germany, 2019); *всеукраїнських* - “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (Переяслав-Хмельницький, 2017), “Вища освіта України в контексті цивілізаційних змін та викликів: стан, проблеми, перспективи розвитку” (Київ, 2020); на засіданнях кафедри фізичної реабілітації Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Кандидатська дисертація на тему “Фізична реабілітація студенток з ожирінням та низьким рівнем фізичної підготовленості” зі спеціальності 24.00.03 – фізична реабілітація була захищена в 2012 році у Львівському державному університеті фізичної культури. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 60 наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 1 монографія, 2 статті у колективних монографіях, 3 навчальні посібники, 21 стаття у наукових фахових виданнях України, 10 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, що належать до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема 1 стаття у виданні, яке включено до наукометричної бази Scopus, 16 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 7 наукових праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура й обсяг дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (432 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 565 сторінок, з них 395 сторінок основного тексту. Дисертація містить 26 таблиць та 53 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет і концепцію дослідження, розкрито методи дослідження, його наукову новизну, практичне значення, подано відомості про особистий внесок здобувачки, апробацію та впровадження результатів дослідження, кандидатську дисертацію та публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **“Теоретичне обґрунтування наукової проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти”** проаналізовано наукову літературу щодо формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, проведено дефінітивний аналіз ключових понять щодо формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, висвітлено методологічні підходи до дослідження проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

У розділі наголошено на важливості для держави стану вищої освіти, пов’язаності її розвитку із формуванням людського капіталу, визнано її запорукою

конкурентоспроможності економіки держави і підвищення рівня національного добробуту, показано роль вищої освіти як фундаментального соціального інституту, який визначає рівень культурного, науково-технічного та економічного розвитку суспільства.

Вказано, що саме вища освіта стає фактором соціальної мобільності і професійного зростання майбутніх фахівців, культивує прагнення до здобуття знань, спрямовує студентів на оволодіння професійними вміннями та навичками, сприяє формуванню їх прагнень, пов'язаних з бажанням досягнути життєвого успіху і належного соціального становища. Зазначено, що вибір професії є однією з найважливіших подій у житті кожної людини, що визначає весь подальший спосіб життя і коло спілкування.

На основі аналізу наукових досліджень вітчизняних (О. Базильчук, Н. Белікова, А. Герцик, Г. Завгородня, В. Клапчук, Ю. Лянной, Б. Пустовойт, Н. Піонтківська, Н. Самсюк, Л. Сущенко, Ю. Фломін та ін.) та зарубіжних (R. Hammond, A. Chambers) учених конкретизовано сутність понять “формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти” та “професійна ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти”.

Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти розглянуто як неперервний та цілеспрямований процес оволодіння професією фізичного терапевта через забезпечення якісної професійної підготовки студентів, відбудову власної освітньої траєкторії, розвиток ціннісного та відповідального ставлення до професійного становлення та набуття професійної майстерності у сфері охорони здоров'я.

Професійну ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти, розглянуто як результат професійного самовизначення та ототожнення себе в майбутній професії фізичного терапевта, що забезпечує орієнтацію та взаємодію у професійному співтоваристві фізичних терапевтів, узгодженість реального та ідеального професійного образу “Я – фізичний терапевт”, професійний розвиток, професійну самосвідомість та професійне самопізнання, що дадуть змогу реалізувати творчий потенціал у професійній діяльності.

У розділі проведено дефінітивний аналіз ключових понять у дослідженні формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, а саме: “вища освіта”, “система”, “педагогічна система”, “заклад вищої освіти”, “фахівець”, “майбутній фахівець”, “майбутній фахівець з фізичної терапії, ерготерапії”, “компетентність”, “професійна компетентність”, “професіонал”, “професіоналізм”, “здоров'я”, “фізичний стан”, “відновлення”, “реабілітація”, “фізична терапія”, “фізичний терапевт”, “ерготерапія”, “ерготерапевт”, “ринок реабілітаційних послуг”, “формування”, “ідентичність”, “професійна ідентичність”.

Розглянуто методологічні підходи до формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії: акмеологічний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний, аксіологічний, синергетичний, праксеологічний.

У другому розділі **“Функціональні особливості формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у провідних зарубіжних закладах вищої освіти”** розкрито особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в Норвегії, досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в Австрії, досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у Великій Британії.

У розділі зосереджено увагу на вивченні особливостей формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії на основі аналізу змісту освітніх програм провідних закладів вищої освіти Норвегії, Австрії та Великої Британії.

Вказано, що професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем “бакалавр” в University of Tromsø – The Arctic University of Norway (з англ. – університеті Тромсо – Арктичному університеті Норвегії) спрямована на якісне формування професійної компетентності студентів. У формуванні професійної ідентичності студентів найбільш значущою є практична складова освітньої програми, реалізована протягом усіх навчальних років у муніципальних та інституційних службах охорони здоров’я.

Навчальний план професійної підготовки майбутніх ерготерапевтів на денній формі навчання за освітнім ступенем “бакалавр” в Oslo Metropolitan University (з англ. – Столичному Університеті Осло) розрахований на 3 роки і містить 60 кредитів ECTS на рік, загалом 180 кредитів ECTS. Кожен навчальний рік триває 40 тижнів і передбачає мінімум 1600 год загальної роботи (40 год на тиждень, що відповідає 1,5 кредиту ECTS). У програмі чергуються теорія і практика, протягом кожного навчального року студент вивчає теми, розподілені за етапами професійної підготовки майбутніх ерготерапевтів. Зміст кожного наступного курсу базується на змісті попередніх курсів, оскільки студенти, вивчаючи кожну дисципліну, мають інтегрувати здобуті теоретичні знання та практичні навички.

Наголошено, що навчальними програмами професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів і майбутніх ерготерапевтів в закладах вищої освіти Норвегії передбачено проведення семінарів, під час яких студенти демонструють результати вивчення предметного матеріалу, опрацьовано переважно у групах. Метою проведення таких семінарів є залучення студентів до професійного середовища та обговорення ситуаційних завдань майбутньої професійної діяльності, що є необхідною умовою формування їх професійної ідентичності під час здобуття освітнього ступеню “бакалавр”.

У Норвегії формуванню професійної ідентичності студентів також сприяє самонавчання – самостійне опрацювання лекційного матеріалу і навчальних програм кожного курсу. Самопідготовка та самоосвіта є необхідною умовою досягнення цілей навчання та оволодіння професійними навичками фахівця з фізичної терапії та ерготерапевта.

Аналіз системи вищої освіти фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в університетах Австрії показує, що специфічною особливістю системи вищої освіти є надання студентам повної самостійності.

Навчальний план професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем “бакалавр” у Fachhochschule Kärnten (з англ. – в університеті прикладних наук Каринтія) містить 180 кредитів ECTS. Основними напрямками навчання бакалаврів з фізичної терапії є: основи фізіотерапії і біомедицини; біль, больові синдроми, управління болем; фізіотерапевтичні методи; фізіотерапевтичні втручання при різних дисфункціях; стажування.

Професійна підготовка фахівців з ерготерапії за освітнім рівнем “бакалавр” у Fachhochschule Kärnten здійснюється за трирічною програмою (6 семестрів), яка становить 180 кредитів ECTS. Модульною системою навчання, крім лекцій і семінарів, також передбачено простір для міждисциплінарної проектної роботи і проходження паралельних стажувань. Випускники отримують освітній ступінь “Бакалавра наук з охорони здоров’я”. Навчальним планом передбачено також вивчення професійно-методичних, суспільно-наукових, медичних основ та алгоритму професійних дій для автономного виконання професійних обов’язків ерготерапевта. Навчання, спрямоване на формування професійної ідентичності майбутніх ерготерапевтів, містить модулі з вивчення біомедичних основ діяльності людини, процесу ерготерапії, комунікації та дослідницької праксеології.

За результатами вивчення змісту навчальних планів закладів вищої освіти Великої Британії встановлено, що формування професійної ідентичності фахівців у сферах фізичної терапії та ерготерапії відбувається переважно у процесі практичної навчальної діяльності студентів.

В University of East Anglia (з англ. – Університеті Східної Англії) навчальний курс зосереджений на вивченні функціональних систем організму людини, їх впливу на здатність організму ефективно рухатися та функціонувати.

В University of Plymouth (з англ. – Університеті Плімута) навчальною програмою передбачено надання студентам знань, клінічних навичок оцінювання та лікування, спілкування та міжособистісної співпраці.

Навчальні плани зорієнтовані на професійну підготовку майбутніх фахівців з ерготерапії за освітнім ступенем “бакалавр”, які будуть здатними надавати професійні послуги у тісній командній співпраці з іншими медичними працівниками. Протягом всього навчального курсу студенти-ерготерапевти співпрацюють зі студентами, що навчаються на фізіотерапевтів і мовних терапевтів. Структурою навчальних планів передбачено наявність ретельно спланованих обов’язкових навчальних модулів, вивчення кожного з яких розраховано на один рік. Навчальні модулі поєднують можливість профільного і міждисциплінарного навчання.

В університетах наявний міждисциплінарний етос, спрямований на співпрацю зі студентами, які навчаються на інших спеціальностях суміжних з фізичною терапією та ерготерапією. Вказано, що це важливий елемент формування професійної ідентичності студентів, оскільки саме міжпрофесійна робота у складі мультидисциплінарної команди фахівців є стрижнем їх майбутньої професійної діяльності.

Основними організаційно-методологічними аспектами формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у зарубіжних закладах вищої освіти визначено: самонавчання, постійне професійне вдосконалення з перших навчальних семестрів, міжпрофесійну взаємодію, стійке

співвідношення теоретичної та практичної підготовки, можливість стажування за кордоном. Наголошено, що в закладах вищої освіти Норвегії, Австрії та Великої Британії професійну підготовку майбутніх бакалаврів з фізичної терапії виокремлено від професійної підготовки майбутніх бакалаврів з ерготерапії.

У третьому розділі **“Методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти в історичній ретроспективі превалюючих наукових теорій”** наведено ретроспективний аналіз програм підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, розкрито структуру професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти, визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, педагогічно продіагностовано сформованість професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

У розділі висвітлено результати ретроспективного аналізу навчальних планів професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації / фізичної терапії, ерготерапії Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая, Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського” та Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Вказано, що з 2019 року Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського” та Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова почали здійснювати підготовку фахівців за освітнім ступенем “бакалавр” галузі знань 22 “Охорона здоров’я” за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія”, надаючи кваліфікацію – бакалавр з фізичної терапії, ерготерапії.

Теоретично обґрунтовано структурні компоненти професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти: мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, особистісний, поведінковий.

Визначено критерії сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний, емоційно-емпатійний та їх рівні (базовий, поглиблений, вищий).

Вищий рівень сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії характеризується: яскраво вираженим усвідомленням суспільної значущості майбутньої професійної діяльності; стійкою позитивною мотивацією до використання засобів фізичної терапії; глибокою зацікавленістю та потребою у самовдосконаленні; бажанням використовувати сучасні реабілітаційні технології та засоби фізичної терапії; чітким усвідомленням особливостей реабілітаційної діяльності; усвідомленим володінням понятійним апаратом і термінологією у сфері охорони здоров’я; обґрунтованим бажанням використовувати сучасні реабілітаційні технології в сфері охорони здоров’я; яскраво вираженими професійно орієнтованими вміннями і навичками у сфері фізичної терапії,

ерготерапії; глибоким розумінням побудови реабілітаційних програм; чіткими вміннями та навичками вирішення ситуаційних завдань; усвідомленням створення власної, креативної професійної траєкторії. Студенти розуміють необхідність встановлення і підтримання контактів з пацієнтами / клієнтами, членами мультидисциплінарної команди; вміють забезпечити ефективне спілкування і взаємодію з оточуючими; чітко усвідомлюють роль етичності у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта, мають яскраво виражену потребу у схваленні, вольовий потенціал та потребу у пошуках відчуттів, стійко усвідомлюють роль емпатії у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта.

Сформованість професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти було оцінено: за мотиваційно-ціннісним критерієм здійснювалось з використанням “Тесту-опитувальника для визначення рівня професійної спрямованості студентів” (за Т. Д. Дубовицькою); за когнітивним критерієм – за допомогою тестових завдань для визначення рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; за діяльнісним критерієм – через картку оцінювання рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; за комунікативним критерієм – використання методики виявлення комунікативних та організаторських схильностей (за А. Батаршевим); за емоційно-емпатійним критерієм – для оцінювання рівня емоційного інтелекту використано методику визначення емоційного інтелекту Н. Холла, для діагностування рівня емпатії – методику В. В. Бойко.

Для оцінювання загального рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в балах розроблено інтегральний показник ІПспі, який можна визначити за такою формулою:

$$ІПспі = 0,16 Кког + 0,16 Км + 0,16 Кд + 0,1 (Кком + Корг) + 0,16 Кемп * 0,16 Ке, де:$$

Км – результат оцінювання за мотиваційним критерієм;

Кког – результат оцінювання за когнітивним критерієм;

Кд – результат оцінювання за діяльнісним критерієм;

Кком – результат оцінювання за комунікативним критерієм;

Ке – результат оцінювання за емоційно-емпатійним критерієм (рівень емоційного інтелекту);

Кемп – результат оцінювання в балах за емоційно-емпатійним критерієм (рівень емпатії).

На підставі діагностичного інструментарію оцінювання рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у співавторстві розроблено комп'ютерну програму “ДСС: моніторинг забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії”.

У четвертому розділі **“Концептуально-стратегічні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти”** розкрито основні положення авторської концепції формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, а також розроблено модель системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

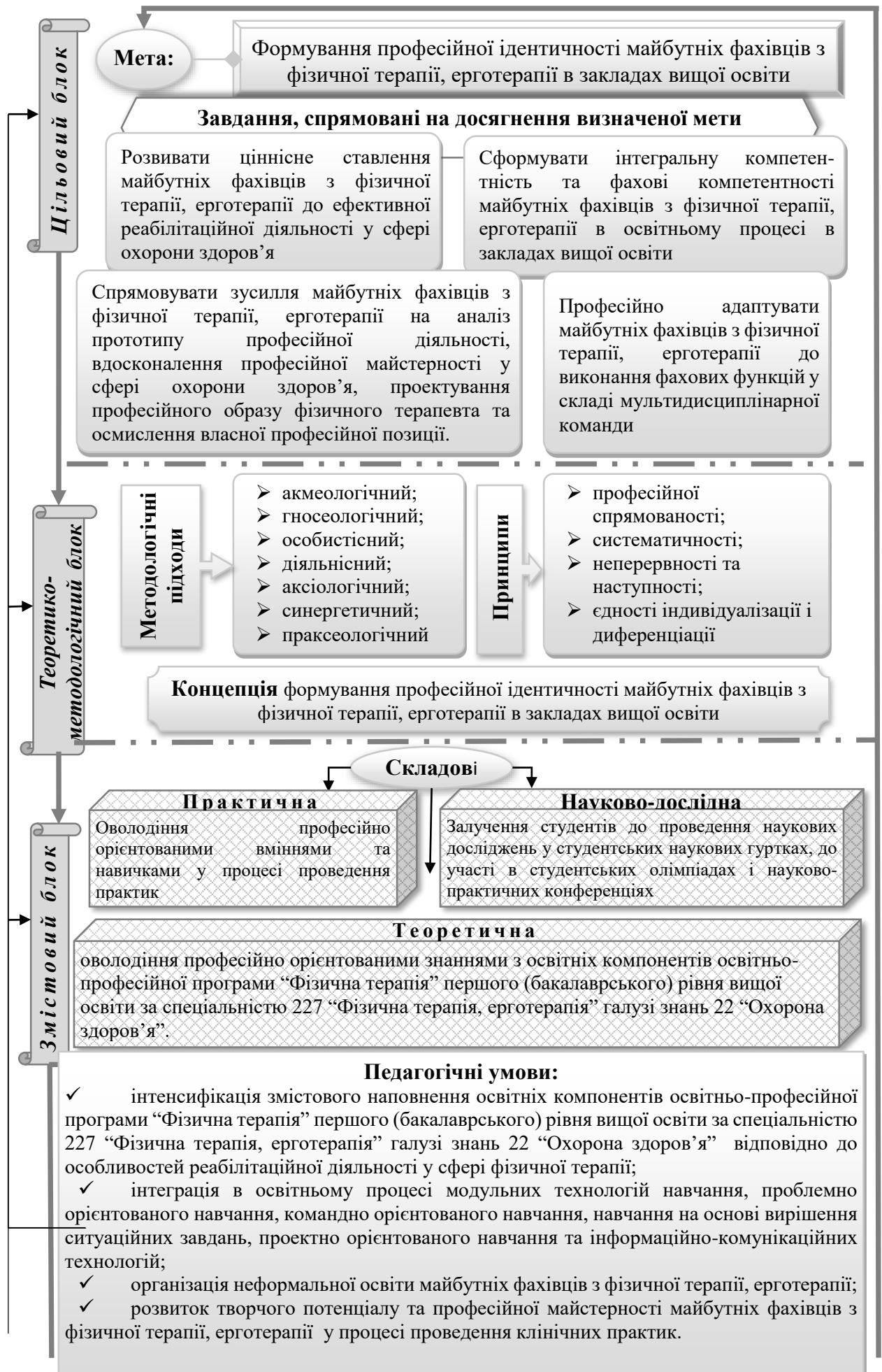
Зосереджено увагу на тому, що система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти містить авторську концепцію, модель системи та дидактичне забезпечення.

Встановлено, що авторська концепція формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти містить такі положення: 1) формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти є підсистемою вищої освіти, спрямованою на підвищення рівня професіоналізму, самоідентифікації, якості реабілітаційної діяльності та конкурентоспроможності фізичних терапевтів і ерготерапевтів; 2) процес формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти враховує чинники гуманізації вищої освіти майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів і відбувається в інформаційному освітньому середовищі вищої школи; 3) система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії визначається вимогами ринку реабілітаційних послуг, майбутньою професійною діяльністю випускників та особливостями напряму професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; 4) застосування інноваційних освітніх технологій спрямоване на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; 5) організація освітнього процесу формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти передбачає взаємодію із закладами охорони здоров'я та реабілітаційними установами.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури та власного досвіду науково-педагогічної діяльності розроблено модель системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти (рис. 1).

Вказано, що систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти доцільно реалізовувати за такими послідовними етапами: адаптаційний – ототожнення себе із професійним образом фізичного терапевта, ерготерапевта, формування потреби у професійному вдосконаленні, усвідомлення майбутнім фахівцем своїх професійних можливостей; стабілізаційний – вироблення кожним студентом власної професійної моделі та власного професійного стилю фахової діяльності, реалізація можливості підвищити свою професійну компетентність і досягти професійного успіху за умови бачення себе як фахівця у віртуальних професійних ситуаціях, деталізуючий – усвідомлення спектру ролей, засвоєних у процесі професійної освіти, переосмислення й уточнення різноманітних варіантів професійно-творчого саморозвитку, працевлаштування та побудови кар'єри.

Система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти реалізовуватиме такі функції: проектувальна – полягає в опануванні змістом освітніх компонентів та прогнозуванні результату професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; стабілізуюча – полягає у забезпеченні необхідного ступеня професійного центризму і стійкої професійно-ментальної позиції, параметрами якої є константність (здатність до спротиву змінам), адаптивність (здатність до руйнування неадекватних

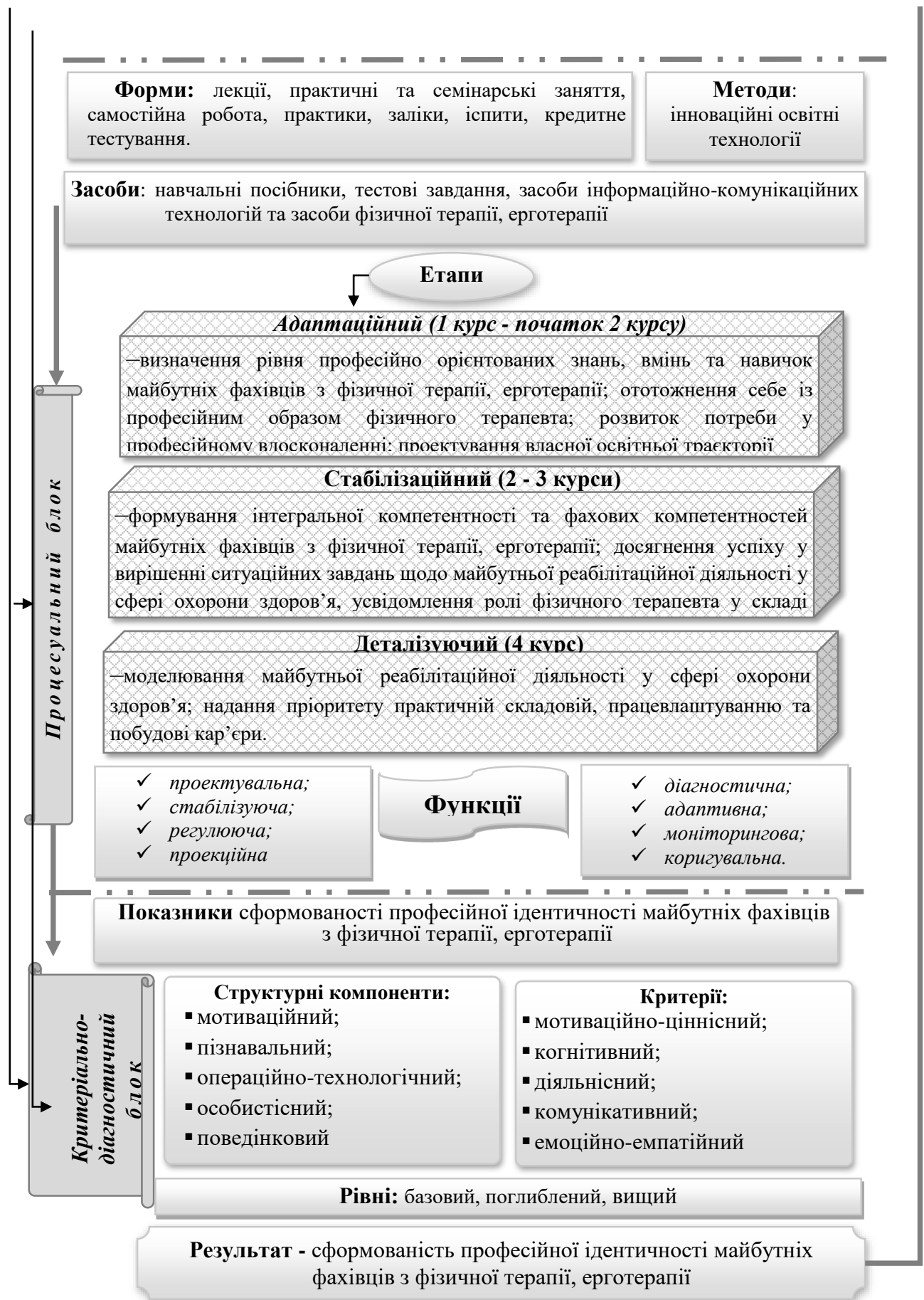

Рис.1. Модель системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти

професійних стереотипів), дистантність (уявлення про місце професії в семантичному, інформаційному й міжкультурному професійному просторі); адаптивна – передбачає можливість виконувати свою роботу систематично, ефективно, надійно і якісно з урахуванням параметрів професійного середовища; регулююча – дає змогу майбутньому фізичному терапевту, ерготерапевту розвиватися і культивувати вищий рівень професіоналізму, визнаний професійним співтовариством; діагностична – передбачає оцінювання практичної діяльності майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта, оцінювання спеціальними знаннями, вміннями і навичками з проведення реабілітаційної роботи з хворими різних нозологічних груп, виявлення помилок; моніторингова – передбачає самоаналіз, оцінювання майбутнім фізичним терапевтом, ерготерапевтом власної пізнавальної діяльності, моніторинг успішності і ефективності професійної діяльності; коригувальна – передбачає на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок, труднощів, недоліків, причин неуспішності вжиття заходів для усунення прогалин у знаннях і компетенціях майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта; проєкційна – передбачає побудову змісту реабілітаційної роботи, з урахуванням потреби та інтересів хворих, можливостей матеріальної бази, власного досвіду; визначення короткострокових і довгострокових цілей на кожному реабілітаційному етапі; добір видів діяльності, планування самостійної роботи хворих з метою розвитку їх здібностей, обрання форм, методів і засобів фізичної терапії, ерготерапії в їх оптимальному поєднанні.

Результатом є сформованість професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

У п'ятому розділі **“Педагогічні умови формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти”** розкрито інтенсифікацію змістового наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров'я”; визначено інтеграцію в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проєктно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; з'ясовано організацію неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; охарактеризовано розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик.

Педагогічна умова – інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, була виконана у ході вивчення освітніх компонентів “Вступ до спеціальності”, “Теорія і практика фізичної терапії”, “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)”.

Метою освітнього компонента “Вступ до спеціальності” є формування у першокурсників системи знань та уявлень про сферу майбутньої професійної діяльності і професію фахівців галузі фізичної терапії, ерготерапії. Після вивчення освітнього компонента “Вступ до спеціальності” студенти повинні *знати*: галузеву

термінологію; нормативні документи в галузі фізичної терапії та сфері вищої освіти; практичну діяльність, засновану на доказах; сферу професійної діяльності фахівців з фізичної терапії; сучасну систему підготовки і професійної діяльності фізичних терапевтів, ерготерапевтів, загальні та професійні компетентності фізичного терапевта, ерготерапевта; кваліфікаційні вимоги; *вміти*: користуватися програмно-нормативними документами; орієнтуватися в закономірностях формування і здійснення державної політики в галузі фізичної терапії, ерготерапії, системах підготовки і професійної діяльності фізичних терапевтів, ерготерапевтів; аналізувати сучасні процеси розвитку фізичної терапії, ерготерапії.

Вивчення освітнього компонента “Вступ до спеціальності” передбачає послідовне опанування студентами таких тем: “Фізична терапія. Визначення основних термінів”, “Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку фізичної терапії кваліфікаційні вимоги до фахівців з фізичної терапії, ерготерапії”, “Професійна діяльність фізичного терапевта”, “Практична клінічна діяльність фізичного терапевта” та “Система кадрового забезпечення професійної діяльності фахівців з фізичної терапії, ерготерапії”.

Після вивчення освітнього компонента “Теорія і практика фізичної терапії” студенти повинні *знати*: завдання та значення освітнього компоненту “Теорія і практика фізичної терапії”; принципи фізичної терапії; традиційні та альтернативні засоби і методи фізичної терапії; особливості проведення процедур фізичної терапії; механізми впливу засобів фізичної терапії на стан здоров'я пацієнтів; симптоми, синдроми, порушення опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної, дихальної систем; методи оцінювання функціонального стану, методика проведення реабілітаційного обстеження хворих, роль фізичного терапевта (асистента фізичного терапевта) у мультидисциплінарній команді у процесі реабілітації; інтенсивність реабілітаційної допомоги в гострому, підгострому та довготривалому періодах реабілітації; *вміти*: вирішувати професійні завдання; встановлювати SMART-цілі, розробляти індивідуальну програму реабілітації, використовуючи засоби терапевтичного впливу; застосовувати методи реабілітаційного обстеження при захворюваннях органів та систем, різних травмах та пошкодженнях; аналізувати одержані результати та оцінювати ефективність розробленої програми реабілітації, контролювати стан пацієнта після завершення реабілітаційного втручання; надавати рекомендації хворому після виписки щодо необхідності подальшого проведення реабілітаційних заходів.

Вивчення освітнього компонента “Теорія і практика фізичної терапії” передбачає послідовне опанування студентами таких тем: “Етапи розвитку фізичної терапії, основні принципи та завдання, організаційні форми фізичної терапії”, “Класифікація основних категорій життєдіяльності”, “Основні принципи діагностики у фізичній терапії”, “Особливості кінезіотерапії та масажу у фізичній терапії”, “Технічні та фізіотерапевтичні засоби”, “Складання комплексних індивідуальних програм фізичної терапії”.

Особливістю освітнього компонента “Теорія і практика фізичної терапії” є визначення однією з форм самостійної роботи студентів визначено індивідуальної навчально-дослідної роботи у вигляді курсової роботи на відповідну тему з освітнього компонента “Теорія і практика фізичної терапії”.

Вивчення освітнього компонента “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)” передбачає оволодіння майбутніми фахівцями з фізичної терапії, ерготерапії теоретичними знаннями про законодавчі, організаційні, методичні основи фізичної терапії, формування практичних навичок із застосування методів і засобів фізичної терапії, складання програм фізичної терапії при різних захворюваннях і послідовне опанування таких тем: “Компетентнісна характеристика фахівця з фізичної терапії, ерготерапії”, “Етичні та деонтологічні принципи медицини, їх застосування у фізичній терапії, ерготерапії”, “Кінезіотерапія у програмах комплексної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп”, “Масаж у програмах комплексної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп”, “Фізіотерапія у програмах комплексної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп”, “Вибір та комбінація методів фізичної терапії, ерготерапії під час складання індивідуальних реабілітаційних програм”.

Після вивчення освітнього компонента “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)” студенти повинні *знати*: організаційні основи фізичної терапії з основами деонтології фізичного терапевта; методи та засоби фізичної терапії; етичні принципи фізичної терапії; прикладні можливості сучасної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп; фахові компетентності фахівця з фізичної терапії, ерготерапії; права та обов’язки фізичного терапевта, ерготерапевта; механізм дії засобів фізичної терапії на стан організму та функціональний стан хворого; показання та протипоказання до призначення методів і засобів фізичної терапії; методи оцінювання ефективності фізичної терапії; особливості спілкування та взаємодії із хворими, їх рідними, колегами; *вміти*: застосовувати на практиці методи фізичної терапії при різних захворюваннях і травмах; клініко-фізіологічно обґрунтовувати використання певних засобів фізичної терапії; складати індивідуальні програми з фізичної терапії; застосовувати індивідуальні програми з фізичної терапії на практиці; прогнозувати можливість застосування та наслідки впливу методів фізичної терапії на організм хворого; оцінювати ефективність програм з фізичної терапії; спілкуватися з хворими, пояснювати їм сутність реабілітаційних заходів; встановлювати довірливі відносини, враховувати індивідуальні особистісні характеристики хворих у побудові реабілітаційних відносин; активно використовувати форми та принципи самостійної роботи.

У розділі наведено результати анкетування 199 студентів із шести закладів вищої освіти України, серед них: 30 студентів Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая; 12 студентів Полтавського інституту бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая; 18 студентів Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”; 36 студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; 91 студента Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського; 12 студентів Класичного приватного університету.

Аналіз результатів анкетування студентів показав, що, обираючи спеціальність 227 “Фізична терапія, ерготерапія” 55,81 % опитаних керувалися власними уподобаннями; 23,35 % прагнули реалізувати свої інтереси у допомозі хворим; 43,63 % вважають, що для досягнення кращих результатів в опануванні спеціальності

їм необхідно розширити можливості для вдосконалення практичних навичок, відвідування тренінгів та курсів; 44,20 % респондентів були задоволені власним вибором спеціальності; 45,45 % усвідомлюють необхідність професії фізичного терапевта, ерготерапевта для досягнення благополуччя у сучасному суспільстві; 22,94 % вказали, що знають зміст законодавчих документів в сфері охорони здоров'я; 30,17 % володіють знаннями щодо методів взаємодії у мультидисциплінарній команді; 25,18 % мають знання у сфері інформаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта. Для нашого дослідження було важливо визначити здібності та риси характеру, які майбутні фахівці вважають необхідними для фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Встановлено, що 54,41 % вказують на обізнаність із сучасними методиками фізичної реабілітації, 24,29 % – на терплячість та вихованість, 21,30 % – на доброту і чуйність. Цей показник вказує на усвідомлення майбутніми фахівцями власних когнітивних та емоційно-емпатійних характеристик.

Охарактеризовано таку педагогічну умову, як інтеграція в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проектно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій.

У розділі наведено результати анкетування 33 науково-педагогічних працівників з вищезазначених закладів вищої освіти України. За результатами опитування лише 29,62 % вказали на доступність у закладах вищої освіти України сучасної науково-методичної літератури, необхідної для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; 21,98 % застосовують мультимедійні засоби навчання; 30,76 % застосовують модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовища Moodle в організації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; 14,09 % застосовують комп'ютерні програми-тренажери; 44,23 % застосовують метод ситуаційних завдань та вправ case-study в організації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Вказано, що найбільш значущими серед модульних технологій навчання для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії є модульно-рейтингова, модульно-кредитна і кредитно-трансферна технології, що базуються на модульній технології.

Модульно-рейтингова технологія сприяла формуванню професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, оскільки послідовне засвоєння навчального матеріалу цілісними, логічно впорядкованими й обґрунтованими частинами (модулями) спрямовано на розвиток когнітивного компонента та навичок самостійно-пізнавальної діяльності студентів.

Модульно-кредитна технологія визначає підхід до організації оволодіння студентом змістовими модулями і виявляється через специфічну для модульного навчання організацію методів і прийомів навчально-виховних заходів, основним змістом яких є активна самостійна творча пізнавальна діяльність студента.

Вказано, що для реалізації кредитно-трансферної технології слід дотримуватися загальнодидактичних вимог (послідовності і систематичності навчання, свідомості, самостійності й активності в навчанні, індивідуалізації та

диференціації, професійної спрямованості, науковості, оптимізації, емоційності, зв'язку теорії з практикою) і специфічних принципів підготовки (модульності, системності, технологічності й інноваційності, діагностичності, пріоритетності змістової та організаційної самостійності, суб'єктності освітнього процесу, особистісного цілеспрямування, емоційно-ціннісної орієнтації навчально-виховного процесу, адекватності форм взаємодії суб'єктів навчання рівням засвоєння дисциплінарного змісту діяльності та рівням саморегуляції її функціональних компонентів, смислової наступності в організації діяльності).

Наголошено, що в умовах використання кредитно-трансферної технології змінюється функція науково-педагогічного працівника в організації освітньої діяльності студентів. Його основними завданнями стають управління самостійною роботою студентів, формування спонукальних мотивів навчання, визначення цілей і завдань освітньої діяльності, її організація, контроль за результатами процесу навчання. Застосування кредитно-трансферної технології передбачає висування до науково-педагогічного працівника нової вимоги – поєднання функцій консультанта й менеджера, що умітиме використовувати інформаційно-освітнє середовище, викладати навчальний матеріал так, щоб забезпечити ефективну самостійну роботу студентів, спонукати їх активно користуватися комунікативними можливостями комп'ютерних програм і мереж для організації ефективної навчально-пізнавальної діяльності, постійно контролювати результати навчання.

У розділі охарактеризовано застосування проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі клінічного випадку та проектно орієнтованого навчання. Проблемно орієнтоване навчання наведено як метод організації освітнього процесу, спрямований на самостійне активне вирішення проблемної ситуації, заданої науково-педагогічним працівником, внаслідок чого студенти творчо оволодівають професійними знаннями, навичками і вміннями та розвивають інтелектуально-творчі і розумові здібності. Під час вивчення освітнього компонента “Вступ до спеціальності” проблемні завдання були надані майбутнім фахівцям з фізичної терапії, ерготерапії у таких видах і формах: 1) запропоновано виконати самостійну роботу з довідковими матеріалами, ознайомитися зі словниками з фізичної терапії, ерготерапії; 2) звернути увагу на подібності і відмінності у визначеннях і термінах, попросити пояснити, які з визначень були найбільш переконливими і чому; 3) з'ясувати, якими термінами студенти будуть користуватися надалі; 4) дати студентам завдання самостійно скласти пам'ятки, наприклад “Про основні компоненти спілкування фізичного терапевта та пацієнта”, “Про використання деонтологічних принципів у фізичній терапії, ерготерапії”.

Під час вивчення освітнього компонента “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)” було впроваджено таку форму проблемного завдання, як розроблення індивідуальної програми фізичної терапії при захворюваннях і травмах опорно-рухового апарату, нервової системи, захворюваннях серцево-судинної та дихальної систем людини, захворюваннях травної і видільної систем організму людини, захворюваннях обміну речовин та ендокринної системи людини, де захворювання студент обирає самостійно.

Командно орієнтоване навчання є методом, що ґрунтується на роботі в малих групах постійного складу по 3–4 студенти різного рівня підготовленості. Головна

мета застосування методу командно орієнтованого навчання полягає у навчанні студентів роботі в команді, наданні допомоги в розумінні і засвоєнні нових знань, наданні відчуття підтримки команди, що додаватиме кожному студенту віри в себе, розвиватиме бажання до самовдосконалення.

Навчання на основі вирішення ситуаційних завдань проводять із використанням ділових рольових ігор у команді, уявлення “віртуального хворого”. Такий підхід дає змогу розподіляти ролі та обов’язки між студентами. Робота в команді допомагає студентам спільно вирішувати складні завдання, надаючи допомогу один одному, приймати і поважати рішення кожного, навчає відстоювати свою точку зору, сприяє розвитку комунікативних навичок, вихованню колективізму.

Проектно орієнтоване навчання передбачає застосування дослідних технологій. Цей метод ґрунтується на активній участі студентів у наукових проектах і спрямований на розвиток дослідницьких, проблемних, пошукових, творчих компетенцій. Проектна методика найлегше вписується в освітній процес і може не впливати на зміст навчання, визначений освітнім стандартом для базового рівня, забезпечує не тільки належне засвоєння освітнього матеріалу, а й сприяє інтелектуальному і моральному розвитку студентів, їх самостійності, доброзичливості, комунікабельності, бажанню допомогти іншим та емпатії.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання спрямоване на інтенсифікацію освітнього процесу, підвищення його ефективності, інтеграцію галузей знань, розвиток творчого потенціалу студентів, їх здібностей до комунікативної діяльності, розвиток експериментально-дослідної діяльності та культури освітньої діяльності, реалізацію соціального замовлення, зумовленого інформатизацією сучасного суспільства – надання студентам умінь і навичок у галузі інформатики та обчислювальної техніки, а також підготовку користувачів засобів нових інформаційних технологій.

Наголошено на важливості проведення конкурсів професійної майстерності як ефективного методу професійної підготовки студентів. У Міжнародному науково-технічному університеті імені академіка Юрія Бугая на кафедрі фізичної терапії щороку проводиться конкурс професійної майстерності “Кращий зі спеціальності” для студентів спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія”. До участі в конкурсі запрошують також студентів з інших закладів вищої освіти, які навчаються за цією ж спеціальністю.

Педагогічна умова – організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії – була реалізована під час проведення тренінгових модулів, семінарів, авторських програм, спрямованих на підвищення кваліфікації майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Проведенням кожного семінару керують досвідчені фахівці з окремих напрямів фізичної терапії. Так, організовано співпрацю кафедри фізичної терапії із передовими реабілітаційними центрами з метою впровадження в освітній процес інноваційних та ефективних методик фізичної терапії, ерготерапії.

Наведено зміст тренінгових модулів “Класичний масаж”, “Реабілітаційний масаж”, “Іспанський масаж обличчя”, “Кінезіотейпування”, “Йога-терапія як засіб реабілітації при порушеннях опорно-рухового апарату людини”, “Медовий масаж”, “Прикладна анатомія та фізіологія в роботі реабілітолога”, “Вісцеральна терапія”, а

також семінарів “Кінезіотейпування в логопедії”, “Переломи: лікування, реабілітація”, “Фізична реабілітація при імобілізаційних контрактурах”, “Фізична реабілітація при пошкодженнях колінного суглоба”, “Фізична реабілітація при ендопротезуванні суглобів”, “Фізична реабілітація у до - та післяпологовому періодах”, “Основи СПА-реабілітації”, “Комплексний підхід у роботі зі сколіозом”, “Основні принципи корекції психомоторного розвитку дитини”, “Супровід дітей та молоді з порушеннями зору”, “Су-джок терапія”, “Фізична реабілітація при ендопротезуванні кульшового суглоба”, “Фізична реабілітація при ендопротезуванні колінного суглоба”, “Основи йоготерапії”, “Введення у вісцеральну терапію”, “Фізична реабілітація дітей з аутизмом та аутистичними проявами”, “Ознайомча лекція з “Бобат-терапії”, “Основи прикладної кінезіології” (м’язового тестування)”, “Кінезіологічне тейпування у лікуванні захворювань опорно-рухової системи. Базовий рівень”, “Медовий SPA-реабілітаційний та інструментальний масаж колінних суглобів”, “Лімфодренажний масаж. Базовий рівень”, “Історія хамам. Масаж мильною бульбашкою хамам (у турецькій лазні). Базовий рівень”, “Класичний масаж обличчя. Базовий рівень”.

Охарактеризовано педагогічну умову – розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик.

Для визначення ефективності практичної складової підготовки було проведено анкетування 61 фахівця спеціалізованих закладів і лікувально-реабілітаційних установ: Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями, наркологічного центру “Ренесанс”, комунального некомерційного підприємства “Київська міська клінічна лікарня № 6”, комунального некомерційного підприємства “Київський міський клінічний госпіталь ветеранів війни”, Центру комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю Дніпровського району міста Києва, Національного інституту раку МОЗ України, комунального некомерційного підприємства “Консультативно-діагностичний цент” Деснянського району, Інституту вертебродіагностики і реабілітації, центру фізичної терапії “Цандер”, “Центру Капралова”, Центру хребта “Eurospine”, Київського міського центру радіаційного захисту населення м. Києва від наслідків Чорнобильської катастрофи, Оздоровчо-реабілітаційного центру “Сосни”, центру фізичної терапії та масажу “Амбулаторія спини”, державної установи “Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України”, комунального некомерційного підприємства Київської обласної ради “Київська обласна клінічна лікарня”, центру реабілітації хребта та стопи “Актив Центр”, медичного центру “Добробут”, державної установи “Інститут травматології та ортопедії НАМН України”, медичного центру “Медбуд”.

Анкетування показало: 37,70 % вважають, що студенти-практиканти здатні проводити заходи фізичної терапії, спрямовані на усунення і компенсацію рухових порушень та активності; 19,67 % рівень обізнаності студентів-практикантів стосовно своїх професійних прав та обов’язків є достатнім; 18,03 % - студенти-практики вміють працювати у мультидисциплінарній команді; 27,87 % - студенти-практики вміють критично оцінювати себе та аналізувати реабілітаційну практику, спираючись на

сучасні наукові дані, вирішувати складні завдання і проблеми, які виникають у професійній діяльності.

Охарактеризовано клінічні практики, які студенти проходять для закріплення теоретичного матеріалу, ознайомлюються з видами, умовами та обставинами професійної діяльності у травматологічних, неврологічних, терапевтичних відділеннях з метою вдосконалення професійних умінь і навичок майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, набуття практичного досвіду у проведенні індивідуальних занять з хворими різних нозологічних груп.

У шостому розділі **“Експериментально-дослідна перевірка ефективності системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти”** наведено методiku і напрями дослідження та результати експериментально-дослідної перевірки ефективності системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Педагогічний експеримент з перевірки ефективності системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії було проведено на трьох етапах: констатувальному, формувальному та узагальнювальному.

У формувальному етапі педагогічного експерименту брали участь студенти набору 2017–2018 навчального року Класичного приватного університету, Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая, Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та Полтавського інституту бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая, які були розподілені в експериментальні ($n = 46$ осіб) та контрольні групи ($n = 52$ осіб).

В освітній процес професійної підготовки студентів експериментальної групи було впроваджено розроблену систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Професійна підготовка студентів контрольної групи відбувалася за традиційною програмою підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Рівні сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти було здійснено за такими критеріями, як: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний та емоційно-емпатійний. Для порівняння отриманих результатів використано критерій узгодженості Пірсона (χ^2).

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень сформованості професійної ідентичності за мотиваційно-ціннісним критерієм зареєстровано у 18 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (34,62 %), поглиблений – у 23 осіб (44,23 %), вищий – в 11 осіб (21,15 %). При цьому динаміка результатів виявилася незначущою (χ^2 емп. = 2,23).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за мотиваційно-ціннісним критерієм було виявлено у 13 осіб (28,26 %),

поглиблений – у 27 осіб (58,70 %), вищий – у 6 осіб (13,04 %). Значення χ^2 емп.=11,16, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень сформованості професійної ідентичності за когнітивним критерієм зареєстровано у 15 майбутніх фахівців фізичної терапії, ерготерапії (17,31 %), поглиблений – у 28 осіб (53,85 %), вищий – у 9 осіб (17,31 %). При цьому динаміка результатів виявилася незначущою (χ^2 емп. = 3,13).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за когнітивним критерієм було виявлено у 5 осіб (10,87 %), поглиблений – у 28 осіб (60,87 %), вищий – у 13 осіб (28,26 %). Значення χ^2 емп.=11,74, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за діяльнісним критерієм у 16 осіб (30,77 %), поглиблений – у 26 осіб (50,00 %), вищий визначено у 10 осіб (9,23 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за діяльнісним критерієм було виявлено у 14 осіб (30,43 %), поглиблений – у 27 осіб (58,70 %), вищий – у 5 осіб (10,87 %). Значення χ^2 емп.=11,54, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за комунікативним критерієм (комунікативні схильності) зареєстровано у 15 осіб (28,85 %), поглиблений – у 26 осіб (50,00 %), вищий – у 11 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (21,15 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за комунікативним критерієм (комунікативні схильності) було виявлено – у 4 осіб (8,70 %), поглиблений – у 29 осіб (63,04 %), вищий у 13 осіб (28,26 %). Значення χ^2 емп.=13,15, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за комунікативним критерієм (організаторські схильності) зареєстровано у 15 осіб (28,85 %), поглиблений – у 26 осіб (50,00 %), вищий – у 11 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (21,15 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за комунікативним критерієм (організаторські схильності) було виявлено у 4 осіб (8,70 %), поглиблений – у 28 осіб (60,87 %), вищий – у 14 осіб (30,47 %). Значення χ^2 емп.=13,15, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за емоційно-емпатійним критерієм (емоційний інтелект) зареєстровано у 15 осіб

(28,85 %), поглиблений – у 26 осіб (50,00 %), вищий – у 11 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (21,15 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за емоційно-емпатійним критерієм (емоційний інтелект) було виявлено у 4 осіб (8,70 %), поглиблений – у 29 осіб (63,04 %), вищий – у 13 осіб (28,26 %). Значення χ^2 емп.=14,89, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

У контрольній групі після педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за емоційно-емпатійним критерієм (рівень емпатії) зареєстровано у 16 осіб (30,77 %), поглиблений – у 26 осіб (50,00 %), вищий – у 10 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (19,23 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за емоційно-емпатійним критерієм (рівень емпатії) було виявлено у 4 осіб (8,70 %), поглиблений – у 29 осіб (63,04 %), вищий у 13 осіб (28,26 %). Значення χ^2 емп.=15,5, вказує на достовірну позитивну динаміку результатів.

Динаміку рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за результатами розрахунку інтегрального показника наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за результатами розрахунку інтегрального показника

Рівні	Контрольна група (n=52)					Експериментальна група (n=46)					χ^2 емп. КГ - ЕГ після пед. експери- менту	
	Початок пед. експерименту		Після пед. експерименту		Різниця %	Початок пед. експерименту		Після пед. експерименту		Різниця %		
	абс	%	абс	%		абс	%	абс	%			
Вищий	4	7,69	8	15,38	7,69	4	8,70	11	23,91	15,22	6,83*	
Поглиблений	24	46,15	27	51,92	5,77	25	54,35	30	60,62	10,87		
Базовий	24	46,15	17	32,69	13,46	17	46,96	5	10,87	26,09		
	χ^2 емп. = 3,10*						χ^2 емп. = 10,65*					

Примітка: * значення достовірно відрізняються, χ^2 крит. = 5,99

У контрольній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії зареєстровано у 17 осіб (32,46 %), поглиблений – у 27 осіб (51,92 %), вищий у 8 майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (15,38 %).

В експериментальній групі після проведення педагогічного експерименту базовий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії,

ерготерапії було виявлено у 5 осіб (10,87 %), поглиблений – у 30 осіб (60,62 %), вищий у 11 осіб (23,91 %). Отримані дані вказують на достовірно вищий результат сформованості професійної ідентичності.

Вказано, що в експериментальній групі відбулися статистично достовірні зміни рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти порівняно з контрольною групою, що підтверджує ефективність розробленої системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Дані діагностування щодо формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти було опрацьовано за допомогою факторного аналізу. Це здійснювалося з метою проведення подальшого змістового аналізу результатів і виявлення латентних факторів, що впливають на формування компонентів професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Було визначено 2 фактори, які описують дисперсії даних – 51,93% у контрольній та 56,02% у експериментальній групах.

Процедура здійснення факторного аналізу також включала побудову факторних змінних, які потім порівнювалися за допомогою t-критерія Стьюдента. Результати цього порівняння довели, що на початку формувального етапу педагогічного експерименту контрольна і експериментальна групи за обома факторними змінними не розрізняються (не зважаючи на різницю в факторних структурах компонентів професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти).

Факторизація даних після проведення формувального етапу педагогічного експерименту дозволила визначити 3 фактори, які описують дисперсії даних – 65,5% у контрольній та 67,63% у експериментальній групах.

Порівняння факторних змінних за допомогою t-критерія Стьюдента після формувального етапу педагогічного експерименту свідчило про те, що за факторами 1 і 2 обидві групи статистично значуще розрізняються, натомість фактор 3 в обох групах не розрізняється, що підтверджує ефективність проведених педагогічних впливів в експериментальній групі.

Результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених мети і завдань у дослідженні вирішено наукову проблему щодо формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, що дало змогу сформулювати такі висновки.

1. Проаналізовано стан розробленості наукової проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в педагогічній теорії та в освітньому процесі вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти. Вказано, що проблема формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти зумовлена відсутністю

єдиного підходу до визначення професійної ідентичності. У процесі навчання в закладах вищої освіти кожен студент визначає власний шлях професійного становлення на основі професійної ідентифікації: копіювання роботи фізичного терапевта, ерготерапевта; використання творчого підходу до вибору нових способів професійної діяльності; пізнання й усвідомлення студентами сутності і специфіки професійної діяльності; вироблення власної, креативної позиції у виконанні професійних дій.

Наведено авторське визначення понять “формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти” і “професійна ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти”. Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти розглянуто як неперервний та цілеспрямований процес оволодіння професією фізичного терапевта через забезпечення якісної професійної підготовки студентів, побудову власної освітньої траєкторії, розвиток ціннісного та відповідального ставлення до професійного становлення та набуття професійної майстерності у сфері охорони здоров’я. Професійну ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти, розглянуто як результат професійного самовизначення та ототожнення себе в майбутній професії фізичного терапевта, що забезпечує орієнтацію та взаємодію у професійному співтоваристві фізичних терапевтів, узгодженість реального та ідеального професійного образу “Я – фізичний терапевт”, професійний розвиток, професійну самосвідомість та професійне самопізнання, що дадуть змогу реалізувати творчий потенціал у професійній діяльності.

2. З’ясовано сутність і теоретично обґрунтовано структурні компоненти формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти. Мотиваційний компонент передбачає наявність мотивів для отримання вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія”, зацікавленості студентів до навчальної діяльності, позитивної мотивації до виконання професійної діяльності, відповідальності за результати застосування засобів фізичної терапії, прагнення до самореалізації і самовдосконалення. Пізнавальний компонент передбачає обізнаність, ерудицію та наявність сукупності знань щодо основних професійних функцій фізичного терапевта; складових клінічної і позаклінічної діяльності фізичного терапевта, загальних і професійних компетентностей асистента фізичного терапевта, професійного та кількісного складу мультидисциплінарної команди, основних завдань та ролі фізичного терапевта у складі мультидисциплінарної команди, методик проведення реабілітаційних процедур з хворими різних нозологічних груп, методів проведення реабілітаційного обстеження, визначення реабілітаційного потенціалу та прогнозу, цілей реабілітації та складання індивідуальної програми фізичної терапії. Операційно-технологічний компонент характеризується наявністю вмінь та навичок щодо ефективної реалізації реабілітаційної діяльності, планування та впровадження реабілітаційної діяльності з урахуванням сучасних технологій, що ґрунтуються на науково-доказовій медицині, моделювання функцій професійної діяльності. Особистісний компонент відображає наявність здібностей студентів до встановлення

ефективних взаємовідносин та комунікації з пацієнтами, колегами і членами мультидисциплінарної команди фахівців. Поведінковий компонент характеризується здібностями студентів управляти своїми емоціями та поведінкою, наявністю знань про прийоми і методи, які дають змогу регулювати емоції та поведінку інших людей.

3. Визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за розробленою метрикою діагностування. Критеріями сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії визначено: (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний, емоційно-емпатійний) та рівні - базовий, поглиблений, вищий. Показниками сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за мотиваційно-ціннісним критерієм є: усвідомлення суспільної значущості майбутньої професійної діяльності; позитивна мотивація до використання засобів фізичної терапії; пізнавальна зацікавленість та потреба у самовдосконаленні; бажання й потреба у використанні сучасних методик, реабілітаційних технологій та засобів фізичної терапії. Показниками сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за когнітивним критерієм є знання особливостей реабілітаційної діяльності. понятійного апарату і термінології в сфері охорони здоров'я, сучасних реабілітаційних технологій у сфері охорони здоров'я. Показниками сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за діяльнісним критерієм є: професійно орієнтовані уміння і навички у сфері фізичної терапії, ерготерапії; вміння і навички побудови реабілітаційних програм; вміння і навички вирішення ситуаційних завдань; вміння і навички створення власної креативної професійної траєкторії. Показниками сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної, ерготерапії за комунікативним критерієм є: розуміння важливості встановлення і підтримування контактів з пацієнтами / клієнтами, членами мультидисциплінарної команди; забезпечення ефективного спілкування і взаємодії з оточуючими; усвідомлення ролі етичності у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта. Показниками сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії за емоційно-емпатійним критерієм є: потреба у схваленні; вольовий потенціал і потреба у пошуках відчуттів; усвідомлення ролі емпатії у професійній діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта.

4. Розроблено авторську концепцію формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, яка містить такі положення: 1) формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти є підсистемою вищої освіти, спрямованою на підвищення професіоналізму, самоідентифікації, якості реабілітаційної діяльності та конкурентоспроможності фізичних терапевтів і ерготерапевтів; 2) процес формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти враховує чинники гуманізації вищої освіти майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів і відбувається в інформаційному освітньому середовищі вищої школи; 3) система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії визначається вимогами ринку реабілітаційних послуг, майбутньою професійною

діяльністю випускників та особливостями напряму професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; 4) застосування інноваційних освітніх технологій спрямоване на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; 5) організація освітнього процесу формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти передбачає взаємодію із закладами охорони здоров'я та реабілітаційними установами.

5. Виявлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров'я” відповідно до особливостей реабілітаційної діяльності у сфері фізичної терапії; інтеграція в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проектно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик.

6. Розроблено та експериментально перевірено ефективність системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, яка містить авторську концепцію формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, модель системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти та навчально-методичний супровід. У розробленій моделі системи виокремлено цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний та критеріально-діагностичний блоки, за допомогою яких можна структурувати і конкретизувати мету, завдання, методологічні підходи, принципи, зміст структурних компонентів, форми, методи, засоби, етапи, функції, педагогічні умови, критерії, показники, рівні сформованості і результат. У цільовому блоці моделі системи визначено мету (формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти) і завдання: 1) розвивати ціннісне ставлення майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до ефективної реабілітаційної діяльності у сфері охорони здоров'я; 2) формувати інтегральну компетентність та фахові компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в освітньому процесі закладів вищої освіти; 3) спрямовувати зусилля майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії на аналіз прототипу професійної діяльності, вдосконалення професійної майстерності у сфері охорони здоров'я, проектування професійного образу фізичного терапевта та осмислення власної професійної позиції; 4) професійно адаптувати майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до виконання фахових функцій у складі мультидисциплінарної команди. Теоретико-методологічний блок моделі системи містить концепцію формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, методологічні

підходи (акмеологічний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний, аксіологічний, синергетичний та праксеологічний) і принципи (професійної спрямованості, систематичності, неперервності та наступності, єдності індивідуалізації і диференціації). Змістовий блок моделі системи містить теоретичну, практичну та науково-дослідну складові. Змістова складова моделі системи спрямована на оволодіння професійно орієнтованими знаннями з освітніх компонентів освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я”. Практична складова пов’язана з оволодіння професійно орієнтованими вміннями та навичками у процесі проведення практик. Науково-дослідна складова характеризує залучення студентів до проведення наукових досліджень у студентських наукових гуртках, участі у студентських олімпіадах і науково-практичних конференціях. Процесуальний блок моделі системи містить такі складові: форми (лекції, практичні та семінарські заняття, самостійна робота, практики, заліки, іспити, підсумкова атестація); методи (інноваційні освітні технології); засоби (навчальні посібники, тестові завдання, засоби інформаційно-комунікаційних технологій та засоби фізичної терапії, ерготерапії); етапи (адаптаційний, стабілізаційний, деталізуючий); функції (проектувальну, стабілізуючу, адаптивну, регулюючу, діагностичну, моніторингову, коригувальну та проєкційну). Критеріально-діагностичний блок моделі системи охоплює структурні компоненти (мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, особистісний, поведінковий) професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, які формуються в закладах вищої освіти; критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний та емоційно-емпатійний), показники та рівні (базовий, поглиблений, вищий) сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Результатом є сформованість професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Експериментально перевірено ефективність розробленої системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти. В експериментальній групі вищий рівень професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії зріс на 15,22 %, у контрольній групі – на 7,69 %; кількість студентів з поглибленим рівнем професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в експериментальній групі зросла на 10,87 %, у контрольній – на 5,77 %; кількість студентів з базовим рівнем професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в експериментальній групі зросла на 26,09 %, у контрольній – на 13,46 %.

7. Підготовлено та впроваджено в освітній процес навчально-методичний супровід для формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, що містить: *монографію* “Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: теорія та методика”; *навчальні посібники* “Основи кінезіотейпування” (у співавторстві з О. Глиняною), “Професійна етика та деонтологія в реабілітації” (у співавторстві з С. Латенко), “Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів” (у співавторстві з О. Глиняною та

І. Худецьким), “Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях” (у співавторстві з О. Глиняною та Н. Пеценко); *тестові завдання* з дисциплін “Теорія і практика фізичної терапії” та “Вступ до спеціальності”; *робочі програми* освітніх компонентів: “Вступ до спеціальності”, “Теорія і практика фізичної терапії”, “Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)”; *авторські програми* з тренінгових модулів для неформальної освіти: “Кінезіотейпування”, “Класичний масаж”, “Реабілітаційний масаж”, “Іспанський масаж обличчя”, “Йога-терапія як засіб реабілітації при порушеннях опорно-рухового апарату людини”, “Медовий масаж”, “Прикладна анатомія та фізіологія в роботі реабілітолога”, “Вісцеральна терапія”.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних завдань формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні нових навчальних планів, оновленні освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я”, корегуванні освітніх компонентів відповідно до сучасних вимог, впровадженні засобів дистанційного та змішаного навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. **Копчинська Ю. В.** Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: теорія та методика : монографія. Київ : ФОП Халіков Р.Х., 416 с.

2. **Копчинська Ю. В.** Загальна характеристика інновацій у навчальному процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Modern Technologies in the Education System Series of monographs Faculty of Architecture. Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology : Collective monograph. 2019. P. 66–75.

3. **Коропчинська У.** Introduction of innovative pedagogical technologies in the process of professional training of future specialists physical therapy, ergotherapy professionals. Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2020. P. 337–352.

Навчальні посібники

4. Глиняна О. О., **Копчинська Ю. В.** Основи кінезіотейпування : навч. посіб. для студ. спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія”, спеціалізації “Фізична терапія”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 125 с.

5. **Копчинська Ю. В.**, Латенко С. Б. Професійна етика та деонтологія в реабілітації: навч. посіб. для студ. спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія” спеціалізації “Фізична терапія, ерготерапія”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 188 с. 1 електрон. опт. диск (CL-R).

6. Глиняна О. О., **Копчинська Ю. В.**, Пеценко Н. І. Фізична терапія при хірургічних захворюваннях : навч. посіб. для студ. спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія”, спеціалізації “Фізична терапія, ерготерапія”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 207 с. 1 електрон. опт. диск (CL-R).

Статті в наукових фахових виданнях України

7. **Копчинська Ю. В.**, Дмитрієва Н. С. Базові компетенції майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у становленні професійної майстерності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 4 (112) С. 51–57.

8. **Копчинська Ю. В.** Деякі загальнонаукові підходи до формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон, 2017. Вип. 79 (3). С. 153–159.

9. **Копчинська Ю. В.** Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у Великій Британії. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2020. № 1 (49). С. 21–28.

10. **Копчинська Ю. В.**, Дмитрієва Н. С. Організація міжпрофесійної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. *Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології*. 2019. № 7 (91). С. 195–206.

11. **Копчинська Ю. В.** Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем бакалавра в Австрії. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2020. Вип. 8 (164). С. 274–278.

12. **Копчинська Ю. В.** Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії за освітнім ступенем бакалавра в Норвегії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 12 (120). С. 67–72.

13. **Копчинська Ю. В.** Теоретичні аспекти визначення професійної ідентичності та її формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка. Психологія*. Київ, 2017. Вип. 2 (11). С. 74–79.

14. **Копчинська Ю. В.**, Дмитрієва Н. С. Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії на основі синергетичного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2020. Вип. 2 (122). С. 69–73.

15. **Копчинська Ю. В.**, Дмитрієва Н. С. Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії як фактор підвищення їх

конкурентоспроможності. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2019. Вип. 87. С. 105–111.

16. **Копочинська Ю. В.** Формування професійної рефлексії майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Інженерні та освітні технології.* Кременчук : КрНУ, 2020. Т. 8. № 1. С. 48–58.

17. **Короchynska Y.** Praxeological approach to formation of professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогічні науки.* 2020. Вип. 1. С. 186–191.

18. **Короchynska Y.** Retrospective analysis of curriculum training plans for future physical therapy, ergotherapy in higher education institutions. *Інноваційна педагогіка.* Одеса, 2020. Вип. 21. С. 120–123.

19. **Короchynska Y. V.** Research of the structure of professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Інноваційна педагогіка.* Одеса, 2020. Вип. 22. Т. 2. С. 71–75.

20. **Короchynska Y. V.** Research of empathic component of the professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Інноваційна педагогіка.* Одеса, 2020. Вип. 23. Т. 1. С. 136–139.

21. **Короchynska Y.** Conceptual foundations for formation of professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогічні науки.* 2020. Вип. 2. С. 43–49.

22. **Копочинська Ю. В.** Теоретико-методологічні аспекти застосування особистісного підходу у процесі професійної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія.* 2020. Вип. 1 (11). С. 72–75.

23. **Короchynska Y. V.** Formation of the communicative component of professional identity of future specialists in physical therapy, ergotherapy. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* Київ, 2020. Вип. 73. Т. 1. С. 128–132.

24. **Копочинська Ю.** Понятійний апарат системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Український педагогічний журнал Інституту педагогіки НАПН України.* 2020. Вип. 2. С. 51–59.

25. **Копочинська Ю. В.** Формування мотиваційно-ціннісного компонента професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2020. № 69. С. 183–186. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.36>.

26. **Y. V. Короchynska** Formation cognitive component of the professional identity of future specialists in physical therapy, ergotherapy. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 70. С. 165–170.

27. **Короchynska Y.** Determination of criteria, indicators and levels of formation of professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* Дрогобич : ВД “Гельветика”, 2020. Вип. 28. Т. 2. С.156-160.

**Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях,
віднесених до міжнародних наукометричних баз даних**

28. **Копчинська Ю. В.** Дослідницькі цінності у професійній підготовці майбутнього фахівця з фізичної реабілітації. *Science and Education Studies. Stanford University Press*, 2018. January-March. № 1 (29). Vol. 8. P. 470–478 (наукове періодичне закордонне видання *Сполучених Штатів Америки*)

29. **Копчинська Ю. В.** Теоретико-методологічні аспекти формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 387–391 (видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

30. **Копчинська Ю. В.** Формування професійної компетентності студентів як засіб залучення до наукової та інноваційної діяльності. *Znanstvena misel journal*. 2017. № 10. С. 63–64. (наукове періодичне закордонне видання *Словенії*)

31. **Копчинська Ю. В.**, Дмітрієва Н. С. Наукове обґрунтування застосування інтегративного підходу у підготовці фахівців з фізичної терапії. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 420–424 (видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

32. **Копчинська Ю. В.**, Дмітрієва Н. С. Професійна підготовка фахівців з фізичної терапії за допомогою синергетичного підходу. *Молодий вчений*. 2019. № 1 (65). С. 361–365 (видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

33. **Копчинська Ю. В.**, Шабашкевич О. А. Особливості психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 457–460 (видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

34. **Короchynska Y. V.** Acmeological approach to forming professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Modern engineering and innovative technologies*. 2020. March. Issue 11. Part 2. P. 78–82.

35. **Короchynska Y. V.** Peculiarities of application of active approach in the process of formation of professional identity of future physical therapy, ergotherapy. *Modern engineering and innovative technologies*. 2020. March. Issue 11. Part 1. P. 98–101.

36. **Короchynska Y.**, Kuksa N., Glynyana O., Karpenko Y., Liakhova I. The introduction of modular training technologies in the process of training future specialists in physical therapy, ergotherapy as a condition for the formation of professional identity. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol 20. (Supplement issue 1). Art 73. P. 494–500. (видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Scopus*).

37. **Короchynska Y.** Formation of the activity-operational component of the professional identity of future specialists in physical therapy, ergotherapy. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : ВД “Гельветика”, 2020. Вип. 29. Т. 2. С.227-230.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

38. **Копчинська Ю. В.**, Попадюха Ю. А. Шляхи підвищення якості професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії в умовах технічних вищих навчальних закладів. *Фундаментальні та прикладні дослідження в країнах ЄС та СНГ* : XVII Міжнародн. науч., 26–28 февр. 2017 г. Кембридж, 2017. С. 728–733.

39. **Копчинська Ю. В.**, Капралов С. Ю., Галдецька І. В. Вдосконалення професійної підготовки фахівців з фізичної терапії у технічних ВНЗ України. *Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку* : матеріали міжнар. студ. наук.-практ. конф., 24 берез. 2017 р. Київ, 2017. С. 44–47.

40. **Копчинська Ю. В.**, Капралов С. Ю., Галдецька І. В. Вдосконалення професійної підготовки фахівців з фізичної терапії. *Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров'я: VI Міжнар. мед. конгрес; Сучасні, етнічні та нетрадиційні методи, що застосовуються в масажі, фізичній реабілітації та спортивній медицині* : II наук.-метод. конф. Авторська школа С. Капралова, 25 трав. 2017 р. Київ, 2017. С. 81–82.

41. **Копчинська Ю. В.** Характеристика професійної діяльності фахівця з фізичної реабілітації. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали XXXV всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 21 верес. 2017 р. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 92–95.

42. **Копчинська Ю. В.** Здоров'язміцнювальні технології превентивної реабілітації у сучасному освітньому просторі. *Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики та освіти* : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф., 29 листоп. 2017 р. Київ, 2017. С. 240–242.

43. **Копчинська Ю. В.** Змістовий компонент системи професійної підготовки фахівця з фізичної реабілітації. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи* : збірник матеріалів III-й Міжнародній науково-практичній конференції. Баку – Ужгород – Дрогобич : Посвіт, 2017. С. 202–204.

44. **Копчинська Ю. В.** Зміст освіти у сучасній системі професійної підготовки. *Інтернаціоналізація вищої освіти України: концептуальні засади, здобутки, проблеми, перспективи розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–16 груд. 2017 р. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. С. 125–127.

45. **Копчинська Ю. В.**, Глиняна О. О. Сучасні методологічні підходи до вивчення професіоналізму фахівця з фізичної реабілітації. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions* : Papers of the 5th International Scientific Conference, 28 February 2019. Stuttgart, 2019. P. 22–34.

46. **Копчинська Ю. В.**, Дмитрієва Н. С. Формування комунікативних компетенцій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Фізична культура і спорт: досвід та перспективи* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2019 р. Чернівці, 2019. С. 117–118.

47. **Kopchynskaya Y.**, Dmitriieva N. Formation of emotional intelligence of future specialists in physical therapy and ergotherapy. *International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe* : Conference Proceedings, 6 april 2019. Riga, 2019. Part 1. P. 44–46.

48. **Копчинська Ю. В.** Модель розвитку професіоналізму майбутнього фахівця з фізичної реабілітації. *Advances of science : proceedings of articles the international scientific conference, 27 June 2019. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 2019.* P. 213–224

49. **Копчинська Ю. В.** Модульні технології навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Perspectives of science and education : the 10th International youth conference, 21 June 2019. New York, 2019.* P. 71–79.

50. **Копчинська Ю. В.** Про формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти. *Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді : зб. наук. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., 12–14 верес. 2019 р. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2019.* С. 103–105.

51. **Копчинська Ю. В.** Професійна адаптація майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Science and society : the 9th International conference, 1 February 2019. Hamilton, Canada, 2019.* P. 26–33.

52. **Копчинська Ю. В.** Професійна підготовка фахівців з фізичної терапії за освітнім рівнем магістра в Норвегії. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society : Proceedings of the XX International Scientific and Practical Conference, 25 December 2019. Poland, 2019. Vol. 2.* P. 12–19.

53. **Копчинська Ю.** Організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі професійної підготовки. *Вища освіта України в контексті цивілізаційних змін та викликів: стан, проблеми, перспективи розвитку : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф., м. Київ, 1 жовт. 2020 р. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2020.* С. 109–114.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

54. **Копчинська Ю. В.** Зарубіжний досвід підготовки фахівців до роботи з дітьми з обмеженими можливостями. *Наукова скарбничка освіти Донеччини.* Донецьк, 2015. № 4. С. 122–126.

55. **Копчинська Ю. В.** Узагальнення та аналіз програм підготовки фахівців з фізичної терапії у різних країнах світу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді.* Київ : Гнозис, 2017. Вип. 21. Кн. 3. Т. I (75). С. 128–138.

56. **Копчинська Ю. В.,** Колядич О. І. Культура здоров'я як основа реабілітаційного процесу. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету “Україна”.* 2017. № 14. С. 86–89.

57. **Копчинська Ю. В.,** Дмитрієва Н. С. Сучасні педагогічні технології у професійній підготовці фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура.* Івано-Франківськ, 2019. Вип. 32 С. 64–70.

58. Глиняна О. О., **Копчинська Ю. В.,** Худецький І. Ю. Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів : навч. посіб. для студ. спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія” спеціалізації “Фізична терапія”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 190 с. 1 електрон. опт. диск (CL-R).

59. Глиняна О. О., Худецький І. Ю., **Копочинська Ю. В.**, Карпюк І. Ю. Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів: курсова робота : навч. посіб. для студ. спеціальності 227 “Фізична терапія, ерготерапія”. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 71 с. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

60. **Копочинська Ю. В.** Застосування сучасних засобів та методів фізичної реабілітації людей з надлишковою масою тіла та ожирінням : навч. посіб. Київ : НУОУ, 2012. 112 с.

АНОТАЦІЇ

Копочинська Ю. В. Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2021.

У дисертації подано авторське вирішення наукової проблеми формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Вперше науково обґрунтовано теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Розроблено та експериментально перевірено систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, яка складається з авторської концепції, цільового, теоретико-методологічного, змістового, процесуального та критеріально-діагностичного блоків моделі системи та навчально-методичного супроводу, що визначають зміст формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови (інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми “Фізична терапія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія галузі знань 22 Охорона здоров'я; інтеграція в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проектно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик.

Ключові слова: формування професійної ідентичності, майбутні фахівці з фізичної терапії, ерготерапії, заклади вищої освіти.

Kopochynska Yu. V. Theoretical and methodical bases of the formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institution of higher education. – Manuscript.

Dissertation on the graduation of the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2021.

Dissertation presents author's solution of scientific problem concerning formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in higher education institutions.

The dissertation for the first time scientifically substantiates the theoretical and methodological principles of forming the professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education.

The system of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education is developed and experimentally tested, the components of which are: author's concept of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education; model of the system, which contains target, theoretical-methodological, semantic, procedural and criterion-diagnostic blocks; pedagogical conditions (intensification of the content of educational components of the educational-professional program "Physical therapy" of the first (bachelor's) level of higher education specialty 227 "Physical therapy, occupational therapy" branches of knowledge 22 "Health" in accordance with the features of rehabilitation in physical therapy; integration in the educational process of modular learning technologies, problem-oriented learning, team-oriented learning, situational learning, project-oriented learning and information and communication technologies, organization of non-formal education of future specialists in physical therapy, occupational therapy, development of creative potential and professional skills of future specialists in physical therapy, occupational therapy in the process of clinical practices.

Developed educational and methodological support that can be used in the educational process of higher education institutions that provide training for future specialists in physical therapy, occupational therapy, during the preparation of educational and professional programs and curricula, writing textbooks for applicants for the first (bachelor's) level higher education, as well as in the system of advanced training of physical therapists and occupational therapists.

The author's definition of the concepts "formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education" and "professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy, which is formed in institutions of higher education" is offered.

The structural components (motivational, cognitive, operational-technological, personal, behavioral) of the professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy, which is formed in institutions of higher education, are specified; criteria (motivational-value, cognitive, activity, communicative and emotional-empathic), indicators and levels (basic, in-depth, higher) of the formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy; the content of professional training of future specialists in physical therapy, occupational therapy in Norway, Austria

and Great Britain. The main organizational and methodological aspects of the formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in foreign institutions of higher education are: self-study, continuous professional development from the first semesters, interprofessional interaction, stable ratio of theoretical and practical training to internship.

Forms, methods and means of forming the professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in higher education institutions have been improved; content of academic disciplines "Introduction to the specialty", "Theory and practice of physical therapy", "Professional skills (in the professional field)"; pedagogical diagnostics of levels of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy; further development of scientific provisions on the organization of the system of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in higher education.

The content, forms, methods and means of forming the professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education have been improved; working programs of educational components "Introduction to the specialty", "Theory and practice of physical therapy", "Professional skills (by professional direction)" of the educational-professional program "Physical therapy" of the first (bachelor's) level of higher education specialty 227 Areas of knowledge 22 "Health care".

Scientific provisions on pedagogical diagnosis of the levels of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy with the use of information and communication technologies have been further developed.

Key words: formation of professional identity, future specialists in physical therapy, occupational therapy, institutes of higher education.